

HELSINGIN KAUPUNKI

HELSINGIN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2009–2012

Tiivistelmä

Tiivistelmä kaupunginvaltuuston 4.11.2009 hyväksymästä Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta. Sisältää koosteen hyvinvointiselonteosta, lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun osiosta sekä suunnitelman tavoitteet ja kärkihankkeet.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	3
ESIPUHE	4
1. JOHDANTO	5
2. KOOSTE LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TILASTA JA PALVELUJEN TOIMIVUUDESTA VUONNA 2008	6
2.1 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI.....	6
2.2 LASTEN JA NUORTEN PALVELUJEN TOIMIVUUS	8
3. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA – TAVOITTEET JA KÄRKIHANKKEET	11
3.1 TAUSTA.....	11
3.2 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET.....	12
3.3 HYVINVOINTITAVOITTEET	14
3.4 HYVINVOINTITAVOITTEISIIN LIITTYVÄT KÄRKIHANKKEET	17
3.5 PROSESSI- JA RESURSSITAVOITTEET	20
3.6 HENKILÖSTÖTAVOITE	22
4. SUUNNITELMAN JOHTAMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI	22
5. KOOSTE LAPSI- JA PERHEKOHTAISEN LASTENSUOJELUN NYKYTILASTA JA KEHITTÄMISLINJAUKSISTA.....	23

Tiivistelmä

Uudistettu lastensuojelulaki (L417/2007,12 §) velvoittaa kuntaa laatimaan valtuustokausittain suunnitelman lastensuojelun järjestämisestä sekä kehittämisestä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kunnassa. Lain tavoite on, että lastensuojelun painopiste siirtyisi ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja avuhooltoon. Lastensuojelu käsitetään kaikkia viranomaisia koskevaksi toiminnaksi. LSL 12 § sisältää ohjeistuksen siitä, mitä tietoja suunnitelman tulee pitää sisällään. Suunnitelman tarkoitus on olla jatkossa osa toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin vuosirytmää.

Helsingissä suunnitelma on nimetty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi. Lastensuojelu on LSL 12 § mukaan käsitetty laajasti koskemaan kaikkia hallintokuntia sekä lapsia ja nuoria koskevia palveluja. Myös toimenpide-ehdotukset on laadittu tarkastellen tätä kokonaisuutta. Hyvinvointisuunnitelman painopisteenä on kehittää hallintokuntien rajat ylittäen peruspalveluja ja varhaista tukea niin, että lasten ja nuorten hyvinvointi lisääntyy ja erityisesti kodin ulkopuolelle tehtävien sijoitusten tarve vähenee. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy valmisteilla olevaan Helsingin strategiaohjelmaan vuosille 2009 - 2012 sekä Etelä-Suomen Kaste-ohjelman Lapsen ääni – kehittämisohjelmaan.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma koskee kaikkia helsinkiläisiä, suomen- ja ruotsinkielisiä sekä muuta äidinkieltä puhuvia lapsia ja nuoria. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää toimintaympäristöanalyysin, joka koostuu a) lasten ja nuorten hyvinvointiselonteosta sekä b) lasten ja nuorten palvelujen kuvauksista ja arvioista niiden toimivuudesta. Lisäksi hyvinvointisuunnitelmassa on tarkasteltu lain edellyttämällä tavalla tarkemmin c) lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palveluresursseja ja -strategiaa. Näiden pohjalta on laadittu hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, niitä tukevat menestystekijät ja kärkihankkeet.

Tavoitteet on jaettu a) *hyvinvointitavoitteisiin*, jotka tarkoittavat lasten, nuorten ja vanhempien hyvinvoinnissa odotettavasti tapahtuvia vaikutuksia. Näitä tukemaan on valittu b) *prosessi- ja resurssitavoitteita* eli kuinka hallintokuntien yhteistyössä kehitämme prosessejamme ja suuntaamme resurssejamme niin, että saavutamme kyseiset hyvinvoinnin muutokset. Kolmantena tavoitekokonaisuutena on c) *henkilöstötavoitteet* eli kuinka tuemme henkilöstön yhteistä osaamista ja työhyvinvointia niin, että se tukee osaltaan prosessien kehittämistä.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitavoitteet ovat:

1. Lasten ja nuorten terveen ja turvallisen kasvun mahdollisuudet parantuvat
2. Vanhemmuus ja vanhempien osallisuus vahvistuvat
3. Lasten ja nuorten osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat
4. Lapsille ja nuorille on turvattu koulutus- ja työllistymispolku

Toiminnan prosessi- ja resurssitavoitteita ovat:

- Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa toteutuu hyvä yhteistyö ja johtaminen hallintokuntien kesken
- Lapsilla, nuorilla ja perheillä on tasa-arvoiset mahdollisuudet hyvinvointiin asuinalueesta riippumatta
- Monikulttuuristen ja maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvä tuki toteutuu
- Internetin mahdollisuuksia hyödynnetään laajemmin palveluissa sekä lisätään mediakriittistä osaamista

Henkilöstötavoite on

- Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi paranevat yhteisen tietopohjan ja sovittujen yhteistyömuotojen avulla: ”yksin ei jää kukaan”.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman etenemistä ja tavoitteiden toteutumista johdetaan ja arvioidaan hallintokuntien ja poliittisten päättäjien kanssa yhteistyössä säännöllisesti suunnitelmaan kirjatulla tavalla.

Esipuhe

Vuonna 2008 voimaan tullut lastensuojelulaki (L417/2007, 12 §) edellyttää kuntia laatimaan suunnitelman, joka edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä sisältää toimenpide-ehdotukset lastensuojelun kehittämiseksi ja järjestämiseksi. Sosiaalijohtaja Paavo Voutilainen asetti 20.3.2008 suunnitelmatyölle ohjaus- ja valmistelutyöryhmät. Ohjaus- ja valmistelutyöryhmiin on osallistunut opetus-, nuoriso-, terveys-, sosiaalitoimen, tietokeskuksen sekä HYKS:n edustajia. Lisäksi prosessiin on osallistunut liikunta-, kulttuuri-, kirjastotoimen, kaupungin museon, työväenopiston sekä hallinto- ja henkilöstökeskuksen edustajia. Prosessiin on kuulunut kolme työverstaasta, joihin on osallistunut em. edustajia.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on työstetty kevästä 2008 alkaen useiden eri toimijoiden myötävaikutuksella. Työskentelyssä on kuultu laajasti kentän työntekijöitä sekä lapsia, nuoria ja perheitä itseään. Terveydenhoitajat, leikkipuistojen ja päiväkotien työntekijät, koulujen oppilashuoltoryhmät, lastensuojelun ja sosiaaliasemien työntekijät, perheneuvolan, perheoikeudellisten asioiden sekä nuorisoasemien työntekijät sekä useat moniammatilliset verkostot (mm. Klaari) ovat tuottaneet tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä palvelujemme toimivuudesta. Lapsia ja nuoria on kuultu erilaisten osallistumiskanavien, kyselyjen ja tutkimusten avulla (Hesan nuorten ääni, 3-6-luokkalaisten lasten vapaa-ajan tutkimus, kouluterveyskysely 2008, lasten ja nuorten median käyttöön liittyvä kysely (Toinen elämä hanke) ja lastensuojelu nuorille toteutettu kysely). Myös vanhemmille on osoitettu kysely, joka on ollut vastattavissa hyvinvointisuunnitelman tiedottamiseen liittyvillä wellsinki.fi sivuilla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelun aikana on pidetty kaksi lautakuntien iltakoulua, joista ensimmäiseen (19.3.08) on osallistunut opetus-, nuoriso-, sosiaali- ja terveyslautakunnat ja viimeiseen (28.02.08) myös liikuntalautakunta.

Ohjausryhmä:

Metsälä Raili, perhepalvelujohtaja pj (7.2.09 asti)
Lounatvuori Sisko, perhekeskustoiminnan päällikkö (7.2.09 alkaen)
Siurala Lauri, nuorisotoimen johtaja vara pj
vara Naalisvaara Kari, osastopäällikkö
Hulkkonen Helinä, aikuispalvelujohtaja
Iivanainen Antti, terveysasemien johtaja
vara Viitala Hanna, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon päällikkö
Järvenkallas Satu, päivähoidon johtaja
vara Lakkavaara Hannele, varhaiskasvatuspäällikkö
Salo Outi, linjanjohtaja
vara Grönholm Niclas, opetuspäällikkö
Ylitalo Veli, toimialajohtaja HYKS
Hussi Taina, sihteeri

Valmistelutyöryhmä:

Lounatvuori Sisko, perhekeskustoiminnan päällikkö, pj
Hallantie Merja, oppilashuollon päällikkö
vara Grönholm Niclas, opetuspäällikkö
Kalmari Hanne, perheneuvolan johtaja vs.
Lavinto Ritva, päivähoitoalueen päällikkö
Maikkula Irma, johtava kehittämiskonsultti
Palviainen Leila, sosiaalisen ja taloudellisen tuen päällikkö,
vara Kuusisto Tuula, läntisen sosiaaliaseman päällikkö
Poteri Martti, toimistopäällikkö
vara Taponen Harri, erityissuunnittelija
Repokari Leena, ylilääkäri HYKS,
vara Lappi Kari, apulaisyliääkäri
Rissanen Pirjo, sijaishuollon päällikkö
Stenvall Elina, tutkija
Ylikahri Kati, ylihoitaja,
vara Ahlblad-Mäkinen Nina, ylihoitaja
Hussi Taina, sihteeri

Lasten ja nuorten palvelukuvauksia on työstetty suurelta osin kussakin hallintokunnassa. Lämmin kiitos kaikille yhteistyöhön osallistuneille tahoille!

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelussa mukana olleet henkilöt haluavat erityisesti kiittää edesmennyttä perhepalvelujohtaja Raili Metsälää. Hänen panoksensa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistumisessa oli merkittävä.

1. Johdanto

Vuoden 2008 alussa voimaan astunut uudistettu lastensuojelulaki (L417/2007,12 §) velvoittaa kuntaa tai kuntia yhdessä valmistelemaan suunnitelman siitä, miten lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään ja kuinka lastensuojelupalveluja järjestetään ja kehitetään. Uudistetun lain tavoitteena on, että lastensuojelun painopiste siirtyisi ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja avohuoltoon. Tehtävä koskee koko lasten ja nuorten palvelujen kenttää, mikä edellyttää uudenlaisen yhteistyön virittämistä.

Lastensuojelu määritellään ko. laissa laajasti, kaikkia viranomaisia koskevaksi toiminnaksi. Lastensuojelu on

- 1) lasten hyvinvoinnin edistämistä kehittämällä kasvuoloja ja tukemalla lapsia ja kasvattajia peruspalveluissa ja yhdyskuntasuunnittelussa.
- 2) ehkäisevien palvelujen kehittämistä kasvatuksen tukemiseksi. Ehkäiseviä palveluita ovat peruspalveluissa annettava erityinen tuki, joka on jo kohdennettua, erityisiin tarpeisiin räätälöityä apua.
- 3) lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, joka sisältää lastensuojelutarpeen selvityksen, avohuollon tukitoimet, huostaanoton, kiireellisen sijoituksen, sijaishuollon ja jälkihuollon.

Suunnitelmassa kunnan tulee osoittaa, kuinka palvelut järjestetään ja resursoidaan.

Suunnitelman tulee lastensuojelulain mukaan sisältää tiedot:

- lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä ja ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa
- lastensuojeluun varattavista voimavaroista
- lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
- suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Suunnitelmalla on useita eri funktioita. Sen tavoite on antaa kuntapäätäjille, palvelujen käytännön toteuttajille ja kuntalaisille aiempaa parempi kokonais käsitys lasten ja nuorten kasvuoloista sekä käytössä olevista että tarvittavista voimavaroista Helsingissä. Se on myös hallintokuntien yhteinen sopimus siitä, mihin suuntaan lasten ja nuorten palveluja monihallintokuntaisessa yhteistyössä kehitetään. Suunnitelmaan on kirjattu hallintokuntien yhteiset tavoitteet sekä ne toimenpiteet, joilla kyseisiin tavoitteisiin pyritään pääsemään.

Suunnitelma on kunnan strateginen asiakirja eli se otettava huomioon kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Lastensuojelusuunnitelma laaditaan valtuustokausittain ja se on tarkistettava vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelmalle on laadittava johtamis- ja arviointisuunnitelma. Helsingissä asiakirja on nimetty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi. Siinä tarkastellaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamista perus-, ehkäisevien sekä korjaavien palvelujen näkökulmista. Hyvinvointisuunnitelmassa on myös tarkasteltu lähemmin lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun resursseja ja palvelustrategiaa lain edellytysten mukaisesti. Tämä nide on tiivistelmä varsinaisesta Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta.

2. Kooste lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja palvelujen toimivuudesta vuonna 2008

Tiivistelmät luvuista 2 ja 3

2.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Lasten ja nuorten hyvinvointia on tarkasteltu useita eri tietolähteitä hyödyntäen. Näitä ovat mm. Helsingin tietokeskuksen tuottamat väestö- ja elinolotiedot, hallintokuntien lähinnä palvelujen käyttöä koskevat tiedot, useat eri tutkimukset ja selvitykset. Lapset, nuoret ja vanhemmat ovat tuottaneet myös subjektiivista tietoa kokemastaan hyvinvoinnista. Lisäksi useat eri lasten ja nuorten parissa työskentelevät tahot ovat kertoneet työnsä kautta näkyvästä lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Lasten ja nuorten hyvinvointiselonteon pohjalta on tiivistetty alle seuraavat tekijät, jotka kuvaavat hyvinvoinnin tilaa vuonna 2008:

Vahvuudet

Helsingissä on kansainvälisesti verraten kohtuullisen tasapainoinen kaupunkirakenne, vaikka PD-mittareilla tarkastellen alueiden välisiä eroja on löydettävissä. Lapsiperheiden muutto on keskittynyt viime vuosina enemmän kaupunkirajojen sisälle ympäristökuntiin muuttamisen sijaan. Uusi myönteinen ilmiö on lasten määrän lisääntyminen kantakaupungissa.

Lapsiperheiden työllisyys on parantunut ja myös nuorisoikäisten työllisyysaste on hyvä. Osin lapsiperheiden tulotaso on kohentunut. Tilanne tulee kuitenkin vuodesta 2009 todennäköisesti heikkenemään.

Vauvat syntyvät kansainvälisesti verraten erittäin terveinä. Perheissä arvostetaan lapsia ja lapsuutta yhä enemmän. Kentän toimijoiden näkökulmasta isien rooli perheissä on vahvistunut yhä tasarvoisempana lapsen hoitajana ja huoltajana. Yhä useammat vanhemmat puhuvat avoimesti huolistaan ja osaavat hakea apua tarvittaessa. Vanhempien keskinäinen vertaistuki on lisääntynyt alueilla.

Alakouluikäisistä lapsista suurin osa kertoi, että omat vanhemmat ovat turvallisia lähiaikuisia ja heidät on helppo saavuttaa. He kokevat arkensa pääosin mielekkäänä ja kertovat pärjäävänsä hyvin. Suurin osa alakouluikäisistä lapsista myös harrastaa aktiivisesti ja heillä on ystäviä.

Nuorten terveyskäyttäytyminen on kohentunut: yhä useampi on raitis tai käyttää vähän alkoholia, liikkuu tarpeeksi ja voi hyvin. Myös nuorten huumeokeilut ovat vähentyneet. Erityisesti lukiolaiset kertovat voivansa melko hyvin. Nuorten rikokset ovat vähentyneet keskimäärin.

Ongelmakohdat

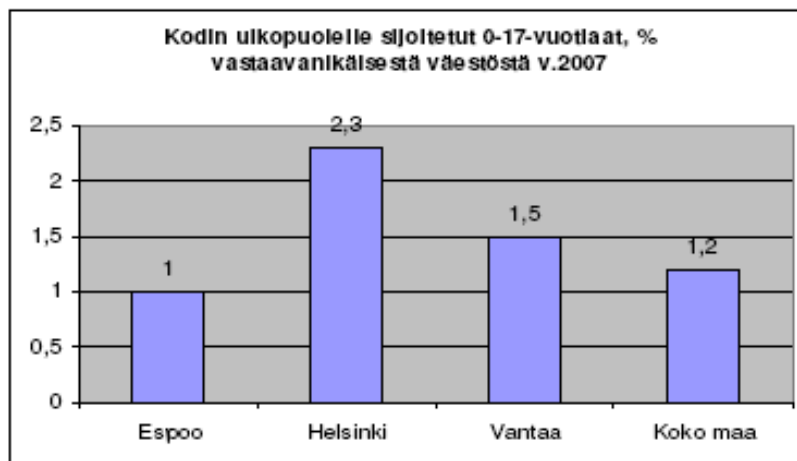
Helsingin lapsimäärä vähenee, kun väestö ikääntyy. Lapsiperheiden määrään vaikuttaa myös asuminen ahtaana ja korkeat kustannukset. Haasteena on säilyttää Helsinki vetovoimaisena lapsiperheille.

Eri toimijoiden antaman palautteen mukaan huolenaiheena on lasten ja vanhempien yhteisen ajan vähäisyys, johon vaikuttaa mm. työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeus sekä lasten harrasta-

misen määrä. Lapsiperheiden hyvinvointi näyttää eriytyvän. Siihen liittyy lapsiperheiden köyhyyden (pientuloisuuden) kasvu ja erityisesti yksinhuoltajien ja maahanmuuttajataustaisten perheiden köyhyys. Myös päihdeongelmien määrät kasvavat ja kuten niiden heijastusvaikutukset lapsiin ja nuoriin. Mielenterveysongelmien kasvu ja hoidon riittämättömyys on myös merkittävä pahoinvoinnin ilmiö. Vaikeiden, pitkittyneiden ja ääritapauksissa lasta vaurioittavien huoltoriitojen määrä on kasvanut viime vuosina. Myös väkivallan kokemukset ovat lisääntyneet kaupunkiympäristössä.

Lastensuojelun tarve sekä mielenterveyshoidon tarve on kasvanut koko 2000-luvun ajan. Kuusikko-vertailujen¹ tietojen perusteella vuonna 2007 Helsingissä oli lastensuojelun piirissä 7 % alle 18-vuotiaista, mikä vastaa Kuusikko-kaupunkien keskitasoa (7 %). THL:n tietojen perusteella pääkaupunkiseudulla kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli prosentuaalisesti eniten Helsingissä (2,3 %), kun taas Vantaalla heitä oli selvästi vähemmän (1,5 %) ja Espoossa (1 %) jopa alle valtakunnallisen tason (1,2 %). Kauniaisten luvut ovat niin pieniä, että tietosuojasyistä niitä ei julkaista.

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä pääkaupunkiseudulla vuonna 2007 (Lähde THL:n SOTKANetin indikaattoritietopankki)

Maahanmuuttajataustaisten lasten ja -nuorten määrä kasvaa huomattavasti. Mitä uusia tarpeita ja huomioitavia tekijöitä tästä syntyy ja kuinka varaudumme niihin? Kuinka tuemme kehitystä niin, että se on positiivinen voimavara? Miten turvaamme aiempaa paremmin monikulttuuristen perheiden kotoutumisen?

Kentän toimijoiden huolenaiheena ovat ”näkyvät riskilapset”: yhä useampi odottava äiti tupakoi ja noin 6 % odottavista äideistä on päihteiden vakavia väärinkäyttäjiä. Pienistä lapsista on vähän koottua terveystietoa, hyvinvoinnin yleistä tilaa on vaikea seurata. Tiedämme, että lasten ylipaino lisääntyy. Pääkaupunkiseudulla usean perheen ongelmana on sosiaalisten verkostojen ohuus ja perheiden yksinäisyys. Kaikilla ei ole voimavaroja verkostoitua toisten perheiden kanssa. Vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat lisääntyneet, mutta hoitoa ei ole vastaavassa määrin saatavana.

¹ Kuusikko -kuntien vertailussa asiakasmääritelmit eroavat Helsingin sisäisessä tilastoinnissa käytetyistä määritelmistä. Luvusta puuttuu mm. turvakoteihin sijoitetut lapset ja nuoret.

Alakouluikäisten varhaisnuorten vapaa-ajan vietto näyttää siirtyvän enenevässä määrin mm. kauppakeskuksiin. Osalla lapsilla elämäntyyli on kovin aikataulutettua ja suorittavaa sekä väsymyksen ja kiireen kokemusta on suhteessa paljon. Osalla lapsista näyttää olevan melko kovia suorituspaineita. Perhemuoto ja tulotaso vaikuttavat esim. lapsen harrastusmahdollisuuksiin. Esimerkiksi yksinhuoltajien lapset kertovat joutuneensa muita useammin lopettamaan harrastuksen taloudellisista syistä. Päihdekokeilut ovat aikaistuneet ja etenkin tyttöjen tupakointi alkaa varhain. Uusmediaan liittyvät ongelmat (mm. haitallisen materiaalin kohtaaminen, kiusaaminen) ilmenevät yhä nuorempien lasten kohdalla.

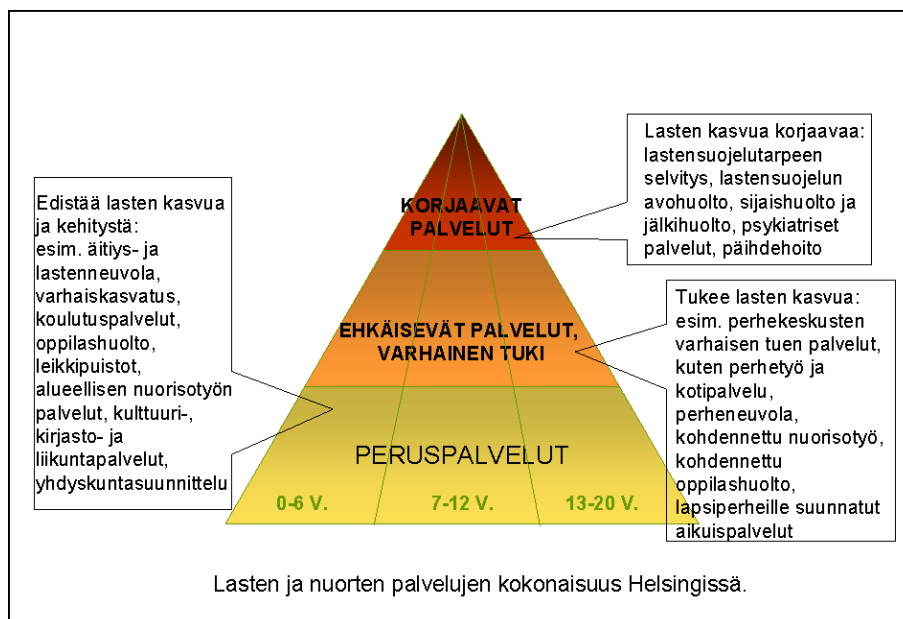
Nuorten hyvinvointi näyttää eriytyvän. Ammattikoululaisten terveys ja terveystyö on huomattavasti heikompaa kuin lukiolaisilla. Koulupudokkuus on vakava syrjäytymisriski. Noin 300 nuorta jää peruskoulun jälkeen ilman II asteen opiskelupaikkaa vuosittain. Nuorten vakava oirehdinta on myös lisääntynyt huolestuttavasti, mikä näkyy kasvuna mm. erityisesti nuorisoikäisten huostaanotoissa sekä psykiatrisen hoidon tarpeessa. Poikien vakava oirehdinta on usein ulospäin voimakkaasti näkyvää, tytöillä se on useimmiten itsetuhoisuutta. Maahanmuuttajataustaisten nuorten kohdalla on monentasoisia haasteita, kuten koulutukseen, työllistymiseen ja asumiseen liittyvät pulmat.

2.2 Lasten ja nuorten palvelujen toimivuus

Lasten ja nuorten palvelut on esitetty ”hyvinvoinnin kokonaisuus” -jäsenyyksen mukaan jaotellen ne peruspalveluihin, ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin sekä korjaaviin palveluihin. Peruspalveluilla tarkoitetaan koko ikäryhmää kohtaavia palveluja, kuten neuvolatoiminta, päivähoito tai koulutus. Ehkäisevät palvelut ja varhainen tuki ovat tietyille kohderyhmille tiettyyn lapsen tai perheen tarpeeseen kohdennettua tukea, kuten perhetyö. Korjaavat palvelut ovat nimensä mukaisesti lapsen kasvua korjaavaa ja viimesijaista tukea, kuten lapsikohtainen lastensuojelu tai psykiatrisen hoito. Jäsenyyksen selkeyden vuoksi rajat on vedetty melko tiukastikin, mutta todellisuudessa samoissa palveluissa löytyy useampia elementtejä. Palvelut on kuvattu ikäryhmittäin, koska palvelurakenne on myös hieman erilainen eri-ikäisten lasten kohdalla.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustana ovat hyvät ja kaikille suunnatut peruspalvelut, joiden rinnalla tarvitaan kohdennettuja ehkäiseviä ja korjaavia toimenpiteitä. Tärkeää on säilyttää tasapaino näiden palvelujen välillä ja huolehtia peruspalvelujen toimivuudesta niin, että korjaavien palvelujen tarve pitkällä tähtäimellä vähenee. Toimintaympäristöanalyysin pohjalta alla on tiivistykset siitä, miten lasten ja nuorten palvelut näyttävät vuonna 2008.

Kuvio 2. Lasten ja nuorten palvelujen kokonaisuus Helsingissä

Alle kouluikäisten (0-6 v.) lasten palvelut

Alle kouluikäisten lasten palvelut ovat eri toimijoiden palautteen mukaan hyvin toimiva kokonaisuus. Peruspalveluissa monitoimijainen perhevalmennus on käynnistetty onnistuneesti ja tulevaisuuden haasteena on juurruttaa se koko kaupunkia koskevaksi toimintatavaksi. Mallin ansiona ovat sekä monipuolinen vanhemmuuden tuki ja vertaistuen mahdollistaminen että toimijoiden alueelliset johtamisrakenteet. Leikkipuistotoiminta ja pikkulapsiperheille kohdennetut varhaisen tuen hankkeet saavat myös kiitosta. Niiden tarjonnan (mm. avoin toiminta, vertaisryhmät) koetaan olevan laadukasta ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa on toimivaa. Varhaiskasvatus on niin ikään laadukasta ja vanhempien kanssa toteutettavan kasvatuskumppanuuden koetaan toimivan hyvin. Lasten 3-5 -vuotistarkastukset saavat kiitosta. Ne kattavat ikäryhmänsä lapset hyvin ja yhteistyön terveyskeskuksen ja päivähoidon välillä koetaan olevan toimivaa.

Haasteena nähdään, kuinka lisätä lasta kohtaavaa asiakastyötä. Tämä on osin resurssintiksymys, osin työjärjestelyihin liittyvä kysymys. Lapsen kohtaaminen mahdollistaisi myös paremman varhaisen tukemisen.

Erityispalveluissa on huomioitu vauva- ja pikkulapsiperheiden tarpeet hyvin (perheneuvola, Sofian vuorovaikutusyksikkö jne.), joskin jonot mielenterveyspalveluihin ja lastensuojelun ylikuormitus vaikuttavat osan palvelujen laatuun ja saatavuuteen.

Tulevaisuuden kannalta onkin erittäin tärkeää se, että tämän ikäryhmän lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi on turvattu. Huomioon tulee ottaa erityisesti köyhät ja riskitilanteessa elävät perheet.

Kehittämishaasteena hyvinvoinnin seurannan kannalta on alle kouluikäisten hyvinvointitiedon kerääminen. Nyt koottua tietoa ei juuri ole saatavissa, vaikka lapsikohtaista tietoa tuotetaan runsaastikin. Toiseksi mielenterveys- ja päihdeongelmaisten perheiden hoito ja lasten huomioiminen niissä kaippaa vielä kehittämistä. Erityisesti haasteena ovat ne mielenterveysongelmaiset vanhemmat, jotka eivät pääse psykiatristen poliklinikoiden hoidon piiriin. Myös vanhempien päihdehoidon saatavuuden ja jatkuvuuden koetaan olevan epätasaista.

Lasten (7-12 v.) palvelut

Helsingissä koulutuspalvelut ovat laadukkaat ja monipuoliset. Valtakunnallisesti verraten oppilashuolto on kohtuullisen hyvin resursoitu ja oppilashuoltoryhmien toiminta on vakiintunutta. Huomiota on kiinnitetty erityisesti esiopetuksen ja peruskoulun nivelvaiheeseen, jotta mm. erityistä tukea tarvitsevat lasten tarpeet tulevat mahdollisimman varhain huomioituiksi koulutuksessa. 1.-2.-luokkalaisille tarjotaan kattavasti iltapäivätoimintaa.

Lasten harrastusmahdollisuuksia on myös paljon. Kulttuuritoimi järjestää monipuolista lasten taidkasvatusta ja tekee yhteistyötä mm. koulujen kanssa. Lapset käyttävät niin ikään paljon liikuntapalveluja ja Helsingissä on monipuoliset liikuntamahdollisuudet eri-ikäisille lapsille ja perheille. Yhteistyö urheilujärjestöjen kanssa on tiivistä. Kirjastopalveluja on myös kehitetty eri-ikäisten lasten tarpeet huomioiden.

Kehittämishaasteena on ns. väliinputoajien joukko eli 3.-6.-luokkalaiset lapset, jotka eivät kuulu enää leikkipuistotoiminnan piiriin, mutta eivät ole varsinaisesti nuorisotalojen kohderyhmää. Tavoitteena on kehittää tästä ikäryhmästä ns. syrjäytymisriskissä oleville lapsille mielekästä vapaa-ajantoimintaa niin, että toiminnan suunnittelu tapahtuu yhdessä lasten kanssa. Toisena haasteena ovat köyhät lapsiperheet, joilla ei ole taloudellisia resursseja kustantaa lapsilleen maksullisia harrastuksia. Vapaa-ajan toimintaa pyritään viemään alueille myös näiden lasten ulottuville.

Lisäksi on noussut esille, että kouluikäisten ja nuorten vanhemmat eivät saa tukea siinä määrin kuin vauva- ja pikkulapsivaiheessa. Etenkin murrosikä on kuitenkin vaihe, johon perheet kertovat tarvitsevänsä tukea – tietoa kehitysvaiheista, ohjeita ja apua kasvatukseen sekä vanhempien välisistä vertaistukea.

Korjaavien palvelujen osalta resurssipula näkyy myös tässä ikäryhmässä eli sekä mielenterveys että lastensuojelun palvelujen saatavuus ja laatu kärsii. Vaikeasti oireilevien lasten kokonaisvaltaisessa tuessa ja moniammatillisessa yhteistyössä koetaan olevan puutteita. Lastensuojelulaitoksissa on edelleen sijoitettuna lapsia, jotka olisivat ensisijaisesti psykiatrisen hoidon tarpeessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon välisessä yhteistyössä tarvitaan lisäkehittämistä, jotta lapset ja perheet saisivat tukea oikea-aikaisesti ja koordinoitusti.

Nuorten (13–20 v.) palvelut

Koulutuspalvelut ovat laadukkaat ja monipuoliset sekä peruskoulun loppuvaiheessa että II asteella. Nuorille on koulutuksessa paljon valinnan mahdollisuuksia, mutta myös erityisryhmien tarpeita (esim. monikulttuuriset nuoret tai erityisopetusta tarvitsevat) on pystytty huomioimaan. Ammatillisessa koulutuksessa aloituspaikkoja on edelleen liian vähän suhteessa peruskoulun päättävään ikäluokkaan, paikkamäärien lisäyksestä huolimatta. Haasteena lähitulevaisuudessa on löytää kaikil-

le nuorille koulutus- tai työpaikka peruskoulun jälkeen sekä tukea II asteen koulutuksen alkuvaiheessa niitä opiskelijoita, joiden opiskelunvalmiuksissa tai – motivaatiossa on puutetta.

Oppilas- ja opiskelijahuolto koetaan sinänsä laadukkaana, mutta nuoret ovat toivoneet palveluja lisää, koska niiden saatavuus koetaan osin hankalana. Aktiivisten, taloudellisesti pärjäävien nuorten harrastusmahdollisuudet ovat hyvät ja myös nuorisotoimella on monipuolista tarjontaa. Taloudellisesti heikompiensaisten kohdalla harrastamisen mahdollisuudet ovat kapeammat.

Nuoret kertoivat tarvitsevänsä lisää vaikuttamismahdollisuuksia sekä koulujen oppilaskunnissa että alueellisen Ansa-toiminnan kautta. Palveluista tiedottamisen nuoret kokevat puutteellisenä. Myös kesätyöpaikkojen saatavuuteen toivotaan parannusta.

Palvelukokonaisuudessa suurimmat haasteet ovat sosiaalisesti heikompiensaisten ja oireilevien nuorten kohdalla. Oireilevien nuorten määrä on kasvava ja mm. nuorten psykiatrian ja lastensuojelun asiakasmäärät ovat olleet merkittävässä kasvussa koko 2000-luvun ajan. Auttamisen muodoissa koetaan myös olevan puutteita. Perinteiset toiminta- ja hoitotavat lastensuojelussa tai mielenterveyspalveluissa eivät ole tuloksellisia kaikille nuorille ja tarvitaan uusia, kokonaisvaltaisia ja moniammatillisesti toteutettavia auttamisen muotoja.

Peruskoulun jälkeisiä koulupudokkaita on noin 300 vuosittain ja II asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttävien määrä on korkea, mutta aktiivinen moniammatillinen tuki ja ohjaus pudokkaiden kohdalla on vielä puutteellista. Ehkäiseviä palveluja ja varhaista tukea on tarjolla liian vähän suhteessa tarpeeseen. Tällä kentällä olemassa olevat toimintamuodot, ehkäisevää päihdetyötä tekevä Klaari sekä oireilevia nuoria tukeva, moniammatillinen Luotsi-toiminta on koettu hyvinä.

3. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma – tavoitteet ja kärkihankkeet

3.1 Tausta

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päätavoite on tukea kaikkien helsinkiläisten lasten ja nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia tulevina vuosina. Suunnitelma kattaa sekä suomen- ja ruotsinkieliset että maahanmuuttajataustaiset ja monikulttuuriset lapset ja nuoret. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen keskiössä ovat vanhemmat ja koti.

Niin lasten, nuorten kuin palvelujenkin näkökulmasta tarkasteltuna olennaista on, kuinka perheiden hyvinvointi sekä lasten ja nuorten kasvu ja kehitys turvataan niin, että he tulevat mahdollisimman ajoissa ja riittävästi tuetuksi peruspalvelujen ja varhaisen tuen avulla. Nyt yhä useamman lapsen ja nuoren pahoinvointi kärjistyy lastensuojelutarpeena. Vastuu hyvinvoinnin turvaamisesta jakautuu kaikkien lasten ja nuorten palveluja tuottavien hallintokuntien kesken niin, että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutarvetta ei syntyisi.

Toimintaympäristöanalyysin pohjalta nousee erilaisia temaattisia haasteita, joihin on syytä tarttua aiempaa vankemmin. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden pahoinvointi liittyy usein mielenterveys-

ongelmiin, päihdeongelmiin, lapsiperheiden köyhyyteen, terveysongelmiin, maahanmuuttajien kotoutumisen vaikeuksiin tai muihin monikulttuurisuuteen liittyviin kysymyksiin. Yhä useammin erilaiset pahoinvoinnin tekijät kasautuvat tietyille joukolle lapsia, nuoria ja lapsiperheitä, mikä johtaa hyvinvoinnin eriytymiskehitykseen (polarisaatio). Lasten ja perheiden elinkaarella nämä ongelmat ilmenevät ja kontekstoituvat hieman eri tavoin.

Lasten ja nuorten hyvinvointia turvaavan palvelukokonaisuuden näkökulmasta on tärkeää, kuinka lapsia, nuoria ja heidän perheitään pystytään tukemaan moniammatillisesti ja kokonaisvaltaisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ennaltaehkäisyyn ja varhaisen tuen strategioita tulee kehittää edelleen olemassa oleviin aukkopaikkoihin sekä uusiin nouseviin haasteisiin, joihin tarvitsemme lisäpanostusta. Eri kuntatoimijoiden lisäksi mukaan tarvitaan myös järjestöt ja muu kolmas sektori.

Ikäspesifisti tarkastellen tärkeiksi konteksteiksi muodostuvat *kodin* lisäksi

- vauvaperheille neuvolat ja leikkipuistot,
- pikkulapsille neuvolat, leikkipuistot ja päivähoito sekä
- kouluikäisille koulut, iltapäivätoiminta sekä kerho- ja harrastustoiminta, joissa kohdataan miltei koko ikäryhmä.
- Internet eli verkkomaailma on foorumi, jossa lapset ja nuoret viettävät aikaansa enenevässä määrin.

3.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet on valittu suunnitelman osana tehdyn toimintaympäristöanalyysin pohjalta. Päämääränä on parantaa helsinkiläisten lasten ja nuorten yleistä hyvinvointia sekä vähentää olennaisesti lastensuojelun tarvetta niin, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus ikäryhmästä kääntyy laskuun. Tämä on myös valtakunnallinen KASTE-ohjelmaan sisältyvä tavoite, joka perustuu käsitykseen, että lasten sijaishuollon tarve on mittari, joka kuvaa paitsi lasten ja perheiden sosiaalista tilannetta myös koko palvelujärjestelmän toimivuutta ja kykyä tukea lasten kasvua ja kasvatusta.

Tavoitteena on, että pitkällä aikavälillä Helsinki lähestyy Vantaan tasoa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten suhteellisessa osuudessa. Sijaishuollon sisällä hoitopaikkojen vähentyminen kohdistetaan laitoshoitoon. Vähentämistavoitteen saavuttamiseksi keskeistä on muiden palvelujen kehittäminen kaikilla tasoilla eli peruspalveluissa, ehkäisevissä palveluissa ja varhaisen tuen työmuodoissa sekä korjaavissa palveluissa mukaan lukien lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun.

Kuvio 3. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman rakenne

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet on jaettu kolmeen tasoon. Hyvinvointitavoitteet tarkoittavat lasten, nuorten ja vanhempien hyvinvoinnissa odotettavasti tapahtuvia vaikutuksia. Näitä tukemaan on valittu prosessi- ja resurssitavoitteita eli kuinka hallintokuntien yhteistyössä kehitetään prosesseja ja suunnataan resursseja niin, että kyseiset hyvinvoinnin muutokset saavutetaan. Kolmantena tavoitekokonaisuutena on henkilöstöä koskevat tavoitteet eli kuinka henkilöstön yhteistä osaamista ja työhyvinvointia tuetaan niin, että se tukee osaltaan prosessien kehittämistä.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitavoitteet ovat:

1. Lasten ja nuorten terveen ja turvallisen kasvun mahdollisuudet parantuvat
2. Vanhemmuus ja vanhempien osallisuus vahvistuvat
3. Lasten ja nuorten osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat
4. Lapsille ja nuorille on turvattu koulutus- ja työllistymispolku

Hyvinvointitavoitteet ovat varsinaisia hyvinvointisuunnitelman vaikuttavuutta hakevia tavoitteita. Hyvinvointitavoitteita on pyritty fokuoimaan niin, että hallintokuntien yhteistyössä pystytään aidosti edistämään niitä. Kaikkiin esille nousseisiin tarpeisiin ei voida vastata vaan tarkoitus on kohdentamalla voimavaroja turvata tärkeimmiksi priorisoitujen tavoitteiden ja kärkihankkeiden toteutuminen. Lasten ja nuorten hyvinvointia pyritään suunnitelmassa edistämään koko palvelukokonaisuuden näkökulmasta (peruspalvelut, ehkäisevät palvelut ja varhainen tuki sekä korjaavat palvelut) ja huomioiden eri ikäryhmien erilaiset tarpeet.

Kullekin hyvinvointitavoitteelle on nimetty 1-2 menestystekijää, joiden nähdään olevan olennaisia tavoitteen saavuttamisessa. Kullakin menestystekijällä on 1-2 kärkihanketta, jotka ovat konkreettisia ja monihallintokuntaisesti toteutettavia toimenpiteitä työskentelyssä tavoitteiden saavuttami-

seksi. Kärkihanke-termistä huolimatta toimenpiteet ovat tarkoitettu pysyviksi, rakenteellisiksi muutoksiksi, jos ne osoittautuvat tuloksellisiksi. Tähän suunnitelmaan ei ole kirjattu hallintokuntien sisäisiä toimia, se fokuoitetuu yhteistyöhön hallintokuntien välillä.

Kärkihankkeet pitävät osin sisällään uusia hankemuotoisia toimia, jotka pyritään viemään kehittämistyön myötä peruskäytäntöihin. Osa kärkihankkeista on perustyössä yhteistyökäytäntöjen ja –prosessien kehittämistä eli olemassa olevien työmuotojen toisin toteuttamista.

3.3 Hyvinvointitavoitteet

I Lasten ja nuorten terveen ja turvallisen kasvun mahdollisuudet parantuvat

Tälle tavoitteelle on valittu kaksi menestystekijää. Ensimmäinen tärkeä lähtökohta on *lisätä matalan kynnyksen apua ja varhaista tukea lasten ja nuorten toimintaympäristöihin*, sinne missä lapset ja nuoret päivittäin ovat. Kärkihankkeet on kohdistettu ikäryhmittäin erilaisten tarpeiden mukaan. Moniammatillista varhaista tukea kehitetään alle kouluikäisille ja heidän perheilleen neuvoloiden ja päivähoidon piiriin sekä kouluikäisille ja heidän perheilleen kouluympäristöön ja erityisesti nuorille internetiin. Kohderyhmänä on koko ikäryhmä. Erityisenä hankkeena on seksuaaliterveyden edistäminen sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisy. Kehitetään matalan kynnyksen seksuaaliterveyspalveluja nuorille sekä seksuaalineuvontaa, joka huomioi myös pojat. Seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisystä ja tunnistamisesta järjestetään poikkihallinnollista, ammatillista koulutusta. Luodaan hoitopolkuja väkivallan kohteeksi joutuneille lapsille ja nuorille. Moniammatillisen tuen kehittämiseen liittyy myös yhteistyön ja yhteisjohtamisen kehittäminen alueille.

Toinen menestystekijä kohdentuu korjaaviin palveluihin. Haastava ryhmä ovat vaikeasti oireilevat nuoret, jotka ovat lastensuojelun, nuorisopsykiatrian asiakkaita ja heillä on suuria vaikeuksia mm. koulutyössään. Olennaista on *palvelujen tuominen oikea-aikaisesti ja enenevässä määrin myös lasten ja nuorten toimintaympäristöihin*, minkä on todettu lisäävän työn vaikuttavuutta. Esimerkiksi lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian osalta uusi lähestymistapa korostaa niin nuorten intensiivitukea vertaisryhmässä (Kaste-hanke) sekä lastensuojelussa suoraan kotiin annettavaa intensiivitukea. Huomiota kiinnitetään tuen kokonaisvaltaisuuteen moniammatillisen yhteistyön keinoin eri tahoille pirstaloituneen tuen ja hoidon sijaan

II Vanhemmuus ja vanhempien tuki vahvistuu

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tärkeimmät turvaajat ovat omat vanhemmat. Vanhemmuuden tukea on saatavana hyvin odotus- ja vauvavaiheessa, mutta tuen määrä vähenee merkittävästi lasten kasvaessa. Erityisesti murrosikä on vaihe, jossa vanhemmuuden tuen tarve on ilmeinen. Menestystekijänä tämän tavoitteen osalta on *lisätä monitoimijaista vanhempien tukea sekä vertaistukea peruspalveluissa ja korjaavissa palveluissa perheiden, lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheissa*. Koko ikäryhmälle kohdentuvaa matalan kynnyksen vanhemmuuden tukea kehitetään erityisesti koulujen yhteyteen ikäluokassaan kaikille varhaismurrosikäisille ja heidän vanhemmilleen (Kaste-hanke). Huomioon otetaan myös perheiden erilaiset tarpeet, kuten eroperheet.

Korjaavissa palveluissa huomioon otetaan erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät vanhemmat. Nämä syytekijät ovat yleisimmät lastensuojelun tarvetta aiheuttavat tekijät. Mielenterveysongelmaisten vanhemmista tällä hetkellä väliinputoajiksi jääviä ovat ne, joiden diagnoosi ei "riitä" psykiatrisen hoidon saamiseen. Hallintokuntien yhteistyössä haetaan keinoja näiden vanhempien hoidon turvaamiseen. Toinen painopiste on päihdeongelmaisten vanhempien ja heidän lastensa kokoperhehoidon monipuolinen kehittäminen.

III Lasten ja nuorten osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat

Lasten ja nuorten tasapainoisen kasvun kannalta tärkeää on, kuinka yhteisöllinen heidän kasvu-ympäristönsä on ja miten osallisia lapset ja nuoret kokevat olevansa yhteisöissään. Yhteisöllisyydellä on todettu olevan yhteyksiä mm. tyttöjen mielenterveyteen ja poikien rikosteluun. Menestystekijäksi on valittu *vuorovaikutus ja tunnetaitojen kehittäminen lasten ja nuorten tasapainoisen kasvun voimavaraksi*. Lapsilla ja nuorilla on erilaiset mahdollisuudet harrastamiseen ja itsensä toteuttamiseen mm. perheen varallisuuden mukaan. Toimenpiteinä ovat erilaisen vapaa-ajan ja loma-ajan toiminnan kehittäminen kouluikäisille nuorille erityisesti sosioekonomisesti heikommilla alueilla. Huomioon otetaan myös väliinputoaja ikäryhmä 3-6-lk lapset sekä monikulttuuristen lasten ja nuorten tarpeet.

Toimenpiteenä on myös kulttuuri- ja taidetoiminnan lisääminen koulujen opetuksessa, mikä lisää lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehittymistä. Kohderyhmänä on koko ikäryhmä.

Toinen menestystekijä on *Lasten ja nuorten ideat käyttöön palvelujen suunnittelussa*, jonka myötä halutaan lisätä lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sekä asuinalueillaan että heille kohdentuvien palvelujen suunnittelussa.

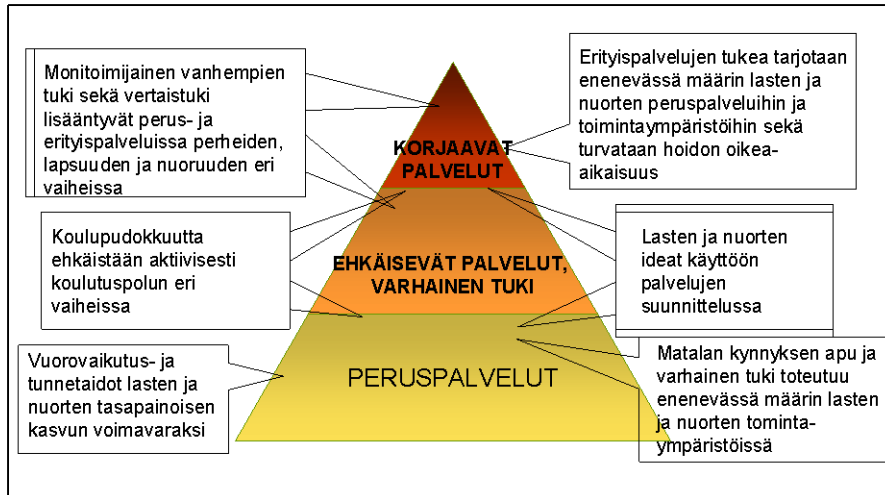
IV Lapsille ja nuorille on turvattu koulutus- ja työllistymispolku

Koulupudokkuus on yksi vakava syrjäytymisriski lapsen ja nuoren elämänkaarella. Vuosittain noin 300 nuorta jää peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa Helsingissä. Menestystekijäksi on valittu *koulupudokkuuden aktiivinen ehkäisy koulutuspolun eri vaiheissa*. Peruskouluissa huomiota kiinnitetään koulujen toimintakulttuurin ja oppimisympäristön kehittämiseen sekä maahanmuuttaja-taustaisten nuorten tukeen.

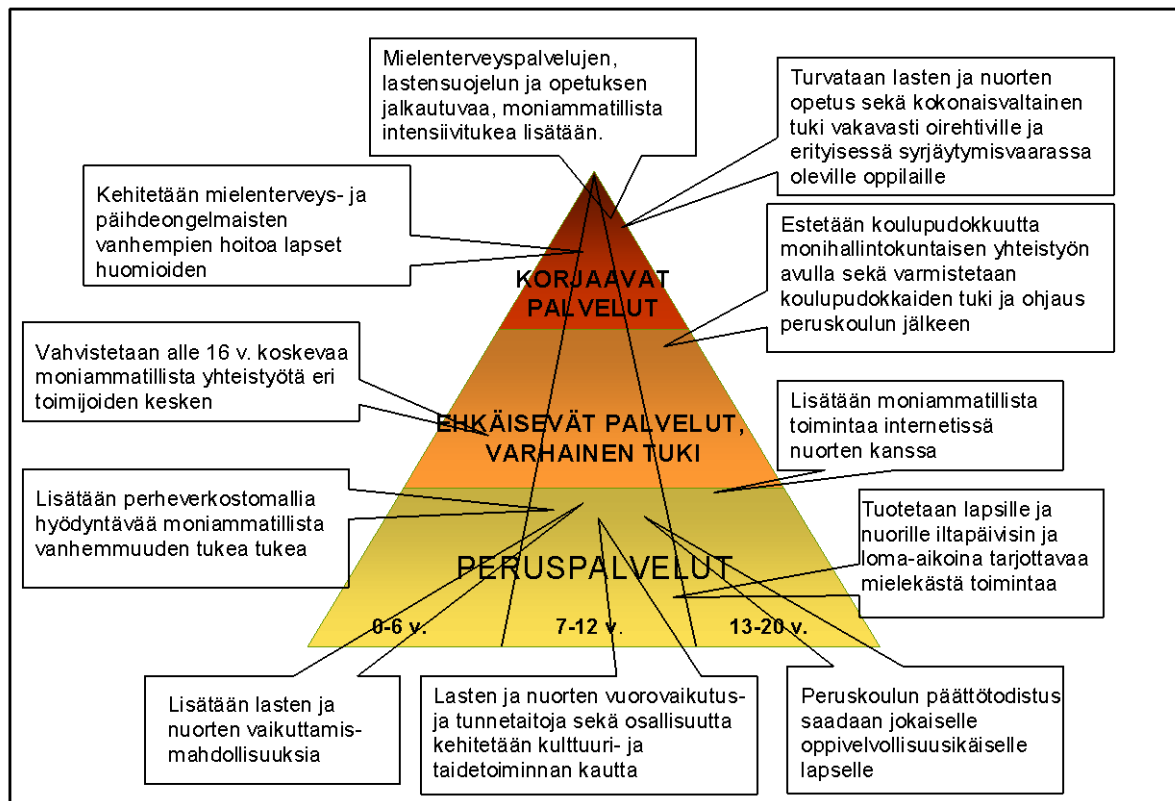
Peruskoulun jälkeen ilman koulutuspaikkaa jäävien osalta painopisteeksi on valittu kehittää erilaisia toimintatapoja näiden nuorten tavoittamiseen ja ohjaamiseen koulutukseen. Myös II asteen ammatillisessa koulutuksessa pudokkuuden määrä on suurta. Painopisteeksi on valittu tukea pudokasriskissä olevia nuoria eri keinoin sekä ohjata jo pudonneita takaisin koulutukseen.

Kuvio 4. Menestystekijät palvelukokonaisuudessa

Menestystekijät palvelukokonaisuudessa

Kuvio 5. Kärkihankkeiden sijoittuminen palvelukokonaisuuteen ja eri ikäryhmiin

3.4 Hyvinvointitavoitteisiin liittyvät kärkihankkeet

Hyvinvointitavoitteet:

I TAVOITE: LASTEN JA NUORTEN TERVEEN JA TURVALLISEN KASVUN MAHDOLLISUUDET PARANTUVAT		
Menestystekijä: <i>Matalan kynnyksen apu ja varhainen tuki toteutuu enenevässä määrin lasten ja nuorten toimintaympäristöissä</i>		
KÄRKIHANKE 1 Vahvistetaan alle 16 v. koskevaa moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Nuorten toimivat terveyspalvelut ovat tulevaisuutemme rakentajien terveysongelmien ennaltaehkäisyä.	KUVAUS: 1.1 Kehitetään alle kouluikäisten lasten ja perheiden palveluissa moniammatillisia palvelukokonaisuuksia sekä johtamis- ja yhteistyörakenteita. Tavoitteena on tehostaa varhaista tukea alle kouluikäisten peruspalveluissa. Esimerkkinä ovat perheiden sosiaaliohjauksen toteuttaminen päivähoitossa, lasten 4-vuotistarkastuksia koskevan yhteistyön aloittaminen päivähoiton ja terveyskeskuksen kesken sekä lisäksi kehitetään alueellisia johtamisrakenteita perheverkosto-mallin pohjalta. Kehitetään menetelmiä eroperheiden lasten ja nuorten tukemiseen. Päivähoitossa 3 vuotta täyttävän laskennallisen kertoimen muuttaminen kaksi kertaa vuodessa, tammikuun 1. ja elokuun 1 päivä. Päivähoitoryhmiä pyritään pienentämään. 1.2 Kehitetään peruskouluikäisten palveluissa moniammatillisia palvelukokonaisuuksia sekä johtamis- ja yhteistyörakenteita. Tehostetaan varhaista tukea koulujen yhteydessä. Lisäksi luodaan alueellisia, monihallintokuntaisia yhteistyö- ja johtamisrakenteita. Rakenteiden osalta hyödynnetään perhevalmennuksen yhteydessä kehitettyä perheverkosto -mallia. Kokonaisuuteen sisältyy oppilashuollon tarpeen ja riittävyyden tutkimushanke. <u>Terveydenhoitajan päivittäistä läsnäoloa koulussa lisätään. Myös koulukuraattorin ja koulupsykologin on syytä olla joustavasti saatavilla. Lisäksi tavoitettavuuteen on kehitettävä uusia menetelmiä, kuten palveleva puhelin tai sähköiset verkkopalvelut. Kodissakävijöiden tehtäväkuva otetaan uudelleen käyttöön (sosionomi AMK) suurpiireittäin tarpeen mukaan.</u> Voimistetaan ehkäisevää päihdetyötä tupakoinnin ja päihteidenkäytön vähentämiseksi. 1.3 Tehostetaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä. Kehitetään seksuaalisesti kaltoin kohdeltujen lasten ja nuorten hoitopolkuja ja toimintamalleja uhrien tunnistamiseen.	Vastuu: <u>Sosv</u> (lava, phva, aiva), Terke, Opev Vastuu: <u>Opev</u> , Sosv, Terke, Nk
KÄRKIHANKE 2 Lisätään moniammatillista toimintaa internetissä nuorten kanssa	2.1 Aloitetaan, vahvistetaan ja laajennetaan Netari - verkkonuorisotalon, verkko-terveydenhoidon ja -sosiaalityön yhteistyötä internetissä. Mahdollisesti myös muiden toimijoiden osallistuminen moniammatilliseen yhteistyöhön. Otetaan kehittämistyössä huomioon myös ruotsinkielisten ja monikulttuuristen nuorten tarpeet.	Vastuu: <u>Nk</u> , Sosv, Terke
Menestystekijä: <i>Erityispalvelujen tukea tarjotaan enenevässä määrin lasten ja nuorten peruspalveluihin ja toimintaympäristöihin sekä turvataan hoidon oikea-aikaisuus</i>		
KÄRKIHANKE 3: Mielenterveyspalvelujen, lastensuojelun ja opetuksen jalkautuvaa, moniammatillista in-	KUVAUS: Kehitetään ja otetaan käyttöön erityispalveluihin toimiva kokonaisuus tukimuotoja, joiden yhteisvaikutuksella pystytään vähentämään sijaishuollon ja erikoissairaanhoidon tarvetta. 3.1 Käynnistetään moniammatillinen intensiivimenetelmä, joka yhdistää	Vastuu: <u>Sosv</u> , Terke, Opev, Nk, HUS

<p>tensiivitukea lisätään. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin tarvitaan varhaisen vaiheen hoitopolku.</p>	<p>terapeuttisia, kuntouttavia sekä toiminnallisia menetelmiä vaikeasti oireilevan nuoren kuntouttamiseksi. Kaste –hanke</p> <p>3.2 Käyttöön vakiinnutetaan nopean puuttumisen perhetyö, jonka tavoite on tarjota nopeasti intensiivistä apua kotiin tilanteessa, jossa nuoren ja vanhemman vuorovaikutus on vakavasti ristiriidassa ja nuoren kohdalla on huostaanottoriski.</p> <p>3.3 Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen järjestämistä selkiytetään siten, että psykiatrisen hoidon, perheneuvolan ja lasten sijaishuollon hoitovastuut määritellään ja vahvistetaan matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Tavoitetta tukee mm. lasten- ja nuorisopsykiatrian aluetyö, perheneuvolan asiakastyön laajentaminen nuorisoikäisille ja heidän perheilleen sekä oppilashuollon tutkimushanke (kärkihanke 1.2).</p> <p>3.4 Turvataan erityisesti pienten lasten sijoittaminen ensisijaisesti perheisiin. Huostaanotto- ja sijoitustilanteissa turvataan se, että pieniä lapsia ei sijoiteta laitoksiin, jos heidän terveydellinen tilanteensa ei sitä vaadi. Pienet lapset on sijoitettava ensisijaisesti perheisiin.</p>	<p><u>Terke</u>, Sosv, HUS</p>
<p>KÄRKIHANKE 4: Turvataan lasten ja nuorten opetus sekä kokonaisvaltainen tuki vakavasti oireitiville ja erityisessä syrjäytymisvaarassa oleville oppilaille</p>	<p>4.1 Kehitetään moniammatillinen malli vaikeasti oireileville oppilaille ryhmässä opiskelun tukemiseksi nivelluokilla ja tuetuilla erityisluokilla. Tuetaan luokkien toimintaa ja oppilaiden oppimis- ja kuntoutussuunnitelmien tekemistä ja toteuttamista moniammatillisesti.</p> <p>4.2 Luodaan monitoimijaisia toimintatapoja niiden oppilaiden osalta, jotka eivät kykene opiskelemaan lainkaan ryhmässä ja jotka on ohjattu opetuksen tilapäisiin erityisjärjestelyihin. Turvataan näiden oppilaiden kokonaisvaltainen tuki ja sen toteutus.</p> <p>4.3 Turvataan sijaishuollossa Helsingin kaupungin lastensuojelulaitoksissa olevien vaikeasti oireilevien lasten ja nuorten koulunkäynti.</p>	<p>Vastuu: <u>Opev</u>, Sosv, <u>Terke</u>, HUS</p>

<p>II TAVOITE: VANHEMMUUS JA VANHEMPIEN OSALLISUUS VAHVISTUVAT</p>		
<p>Menestystekijä: <i>Monitoimijainen vanhempien tuki sekä vertaistuki lisääntyvät perus- ja erityispalveluissa perheiden, lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheissa</i></p>		
<p>KÄRKIHANKE 1: Lisätään perheverkostomallia hyödyntävää moniammatillista vanhemmuuden tukea koulujen yhteydessä</p>	<p>KUVAUS:</p> <p>1.1 Luodaan Kvartti –valmennusmalli, jonka tavoite on tarjota sekä tiedollista tukea että vertaistuen mahdollisuuksia vanhemmille. Toimintaa toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä koulujen yhteydessä. Kaste-hanke.</p> <p>1.2 Läheisneuvonpito työmuotona vakiinnutetaan</p>	<p>Vastuu: <u>Sosv</u>, <u>Terke</u>, <u>Opev</u>, <u>Nk</u></p>
<p>KÄRKIHANKE 2: Kehitetään mielenterveys- ja päihdeongelmaisten van-</p>	<p>2.1 Selvitetään keinot, joilla voidaan paremmin turvata mielenterveysongelmaisten vanhempien hoitoa. Otetaan huomioon erityisesti ne vanhemmat, jotka eivät täytä psykiatrisen erikois-</p>	<p>Vastuu: <u>Terke</u>, <u>Sosv</u>, <u>HUS</u></p>

IV TAVOITE: LAPSILLE JA NUORILLE ON TURVATTU KOULUTUS- JA TYÖLLISTYMISPOLKU		
Menestystekijä: <i>Koulupudokkuutta ehkäistään aktiivisesti koulutuspolun eri vaiheissa</i>		
KÄRKIHANKE 1: Peruskoulun päättötodistus saadaan jokaiselle oppivelvollisuusikäiselle lapselle	KUVAUS: 1.1 Koulun toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitetään etenkin peruskoulun yläluokilla moniammatillisesti mm. vuorovaikutusosaamista ja osallisuutta vahvistamalla sekä puuttumalla oppilaiden poissaoloihin hyödyntämällä moniammatillista yhteistyötä. 1.2 Suomeen 13–16-vuotiaana tulevien nuorten koulutus- ja kotouttamispalveluja kehitetään yhteistyössä eri hallintokuntien kanssa.	Vastuu: <u>Opev</u> , Nk, Sosv, Terke <u>Opev</u> , Sosv, Terke, Heke
KÄRKIHANKE 2: Estetään koulupudokkuutta monihallintokuntaisen yhteistyön avulla sekä varmistetaan koulupudokkaiden tuki ja ohjaus peruskoulun jälkeen	KUVAUS: 2.1 Kehitetään monipuolisia tukitoimia II asteelle koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseksi erityisesti koulutuksen alkuvaiheessa hallintokuntien välisenä yhteistyönä. Kehitetään malleja, joilla a) tunnistetaan keskeyttämisvaarassa olevat opiskelijat, ehkäistään turhat poissaolot ja tuetaan heitä jatkamaan opinnoissaan sekä b) tuetaan ja ohjataan niitä nuoria, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa. (Tsemppari –hankkeessa hyödynnetään Nuorten Aikalisä-ohjausmallia, joka on Helsingissä käytössä jo armeijapudokkaiden osalta.) 2.2 Kehitetään toimintatapoja, joilla tuetaan peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneitä nuoria, ohjataan koulutukseen sekä muiden tarvittavien palvelujen piiriin. Vuosittain noin 300 nuorta jää peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa. Sisältää selvityksen kohderyhmästä sekä tukitoimien kehittämisen hallintokuntien yhteistyössä. Etsivän nuorisotyön Luotsi –toimintaan kolme uutta Luotsi –aluetta valtuustokauden aikana.	Vastuu: <u>Terke</u> , Opev, Heke, Nk, Sosv <u>Heke</u> , Opev, Nk, Terke, Sosv

3.5 Prosessi- ja resurssitavoitteet

- 1 Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa toteutuu hyvä yhteistyö ja johtaminen hallintokuntien kesken
  - Kaikissa hallintokunnissa yhteistyötä tehdään lapsilähtöisesti ja heidän tarpeistaan käsin sektorirajoja ylittäen sekä yhteistyöesteitä aktiivisesti poistaen (yhteistyöhön liitty-

vien ohjeistusten laadinta, eri tahoille tapahtuvien konsultaatiokäytäntöjen kehittäminen ja varmistaminen).

- Vanhemmat ja muut lähiaikuiset osallistuvat lastensa ja nuortensa hyvinvointipalvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen yhdessä kaupungin työntekijöiden kanssa.
- Lapsia ja nuoria koskevien palvelujen yhteinen johtaminen varmistetaan. Kehitetään edelleen paikallisia alueyhteistyöverkostoja sekä määritellään niiden vastuut ja toimivalta.
- Prosesseja ja osaamista kehitetään yhteistyössä hallintokuntien ja kuntalaisten kanssa. Myös järjestöt ja muu kolmas sektori otetaan mukaan.
- Palvelujen lapsikeskeisyyttä ja lapsen kanssa tehtävää välitöntä asiakastyötä lisätään
- Lapsille, nuorille ja perheille tarjotaan moniammatillista tukea ja apua riittävän varhaisessa vaiheessa niin, että korjaavien palvelujen tarpeen kasvu pysähtyy.
- Palveluja tarjotaan enenevässä määrin lapsen ja nuorten toimintaympäristöön (mm. kotiin tarjottava apu, päivähoidon ja koulujen yhteydessä tarjottava erilainen apu lapsille, nuorille ja vanhemmille).
- Lapsia ja nuoria koskevaa hallintokuntien yhteistä tietopohjaa kehitetään niin, että se auttaa jatkossa arvioimaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittymistä sekä palvelukonaisuuden käyttöä.
- Psykkisesti oireilevien nuorten mahdollisuuksia saada välitöntä mielenterveystukea parannetaan.

2. Lapsilla, nuorilla ja perheillä on tasa-arvoiset mahdollisuudet hyvinvointiin asuinalueesta riippumatta

- Alueellisen eriarvoistumisen ehkäisemiseksi PD -resursointi otetaan yhteiseen tarkasteluun yhdessä hallintokuntien kanssa ja sovitaan yhteisistä toimintamahdollisuuksista.
- Sen lisäksi tarkastellaan alueilla tarvittavaa erilaista osaamista ja toimintatapoja. PD -mittarien hyödyntämisen kehittäminen edelleen alueellisesti tasa-arvoisen kehityksen edistämiseksi.

3. Monikulttuuristen ja maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvä tuki toteutuu.

- Huomioon otetaan erityisesti maahanmuuttajataustaisten perheiden ja nuorten asumisen turvaaminen, monikulttuuristen lasten opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksien varmistaminen, vanhemmuuden tuki sekä rasismiin vastainen kasvatus ja yhteisöllisyyttä tukeva toiminta.
- Huomioidaan erityisesti maahanmuuttajataustaiset äidit – huomio heidän suomen kielen oppimiseensa ja työllistymismahdollisuuksien luomiseen.
- Monikulttuuristen lasten ja nuorten osalta huomioon otetaan romanilasten terveen ja turvallisen kasvun sekä koulutusmahdollisuuksien turvaaminen
- Monikulttuuristen ja maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden koulutus ja rekrytointi erityiseksi haasteeksi tulevana vuosina

4. Internetin mahdollisuuksia hyödynnetään laajemmin palveluissa sekä lisätään mediakriittistä osaamista

- Tarjotaan palveluja ja toimintaa enenevässä määrin internetissä, koska internet on yhä useamman lapsen ja nuoren keskeinen toimintaympäristö. Siellä on mahdollista tavoittaa mm. niitä nuoria, joita perinteiset palvelut eivät tavoita. Olennaista on kuitenkin tarvittaessa ohjaus verkkokeskustelusta perinteisiin palveluihin
- Lapset, nuoret sekä vanhemmat tarvitsevat osaamista ja välineitä median kriittiseen käyttöön ja hallintaan. Mediakasvatusta tulee toteuttaa päivähoitoikäisistä alkaen ja eri toimijoita hyödyntäen (myös järjestöt).
- Satsataan tulevaisuudessa työntekijöiden kouluttamiseen internetin käyttöön, kriittiseen mediakasvatukseen sekä palvelujen toteuttamiseen verkossa.

3.6 Henkilöstötavoite

1. Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi paranevat yhteisen tietopohjan ja sovittujen yhteistyömuotojen avulla: ”yksin ei jää kukaan”.

- Kehitetään ja lisätään toimijoiden moniammatillista tietopohjaa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen yhteisten, moniammatillisten koulutusten avulla, jotka ovat sekä alueellisia että keskitettyjä kulloisenkin tarpeen mukaan
- Edistetään moniammatillista yhteistyötä ja menetelmäosaamista mm. sopimalla yhteistyön ja johtamisen rakenteet sekä yhteisen ohjeistuksen avulla.
- Monikulttuuristen ja maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden koulutus ja rekrytointi erityiseksi haasteeksi tulevina vuosina
- Satsataan tulevaisuudessa työntekijöiden kouluttamiseen internetin käyttöön, kriittiseen mediakasvatukseen sekä palvelujen toteuttamiseen verkossa.
- Kehitetään lastensuojelun prosessia siten, että nuorten jälkihoito ja työelämään ohjaus nivoutuvat saumattomasti osaksi lastensuojelun asiakkuutta.

4. Suunnitelman johtaminen, seuranta ja arviointi

Lastensuojelulaki edellyttää, että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle tehdään suunnitelman arvioinnista ja seurannasta.

Hyvinvointisuunnitelman ylätasoin seurannasta vastaa johtoryhmä, joka koostuu valmistelusta vastanneiden hallintokuntien virastopäälliköistä. Johtoryhmä kokoontuu 1-2 krt/vuosi tilannekatsaukseen.

Kullekin hyvinvointitavoitteelle muodostetaan ohjausryhmä (4 kpl), jolle ko. tavoitteen kärkihankkeet tuottavat seuranta- ja arviointitietoa. Ohjausryhmän puheenjohtajina toimivat yksi osastopäällikkö kustakin hallintokunnasta. Ohjausryhmä vastaa kärkihankkeiden ohjauksesta. Johtoryhmälle valmistelusta vastaa koordinaattori, jonka tehtäväkuva ja nimeke tarkentuu myöhemmin.

Näiden lisäksi perustetaan arviointiryhmä, joka vastaa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma – kokonaisuuden arvioinnin suunnittelusta ja osin toteutuksesta. Arviointiryhmä koostuu eri hallin-

tokuntien edustajista, joilla on arviointiosaamista. Ryhmä kokoaa hallintokunnissa jo tuotettavaa tietoa palvelujen käytöstä ja hyvinvoinnista. Ryhmä luo mittareita ja tekee myös arviointia hyvinvoinnin muutoksista ja raportoi niistä eteenpäin. Ryhmä konsultoi tarvittaessa kärkihankkeita arvioinnin osalta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan kolmen tasoilla mittareilla:

- 1 Laajat, lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavat indikaattorit
- 2 Hyvinvointitavoitteiden toteutumaa kuvaavat hyvinvointi-indikaattorit
- 3 Kärkihankkeiden toimintaa kuvaavat mittarit

Hyvinvointitavoitteita koskevat indikaattorit ovat:

- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus ikäryhmästä kääntyy laskuun
- Nuorten masentuneisuus vähenee
- Nuorten tupakointi vähenee
- Harrastustoimintaan osallistuvien lasten osuus kasvaa
- Koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus vähenee

Hyvinvointitavoitteisiin liittyvät indikaattorit ovat osittain yhteneviä KASTE- ohjelmaan sisältyvien indikaattoreiden kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältyy myös Helsingin strategiaohjelmaan vuosille – 2012 (luonnos), jossa lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamisen arviointikriteeriksi on esitetty sitä, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17-vuotiaiden osuus ikäryhmästä kääntyy laskuun.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista raportoidaan valtuustokauden aikana säännöllisesti poliittisille päättäjille; vuosittain lautakunnille ja kerran valtuustolle. Konkreettiset, kärkihankkeisiin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet esitetään käyttösuunnitelmaehdotuksen yhteydessä.

5. Kooste lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun nykytilasta ja kehittämislinjauksista

Tiivistelmä luvusta 4

Uudistettu lastensuojelulaki edellyttää, että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa tarkastellaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta sekä käytettävissä olevia resursseja; työntekijöiden määrää ja koulutustasoa sekä toiminnan kustannuksia. Lisäksi tässä luvussa on kuvattu lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun osalta keskeiset tulevaisuuden palvelustrategiset linjaukset.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvaneet koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2008 lastensuojelun asiakkaana oli 8232 lasta, mikä oli 8,6 % koko Helsingin lapsiväestöstä. Erityisesti nuorisoiäkisten lastensuojeluasiakkaiden osuus ikäryhmästään on suuri. Suurin osa

asiakkaista on avohuollon lastensuojelun asiakkaita. Sijoitettuja lapsia ja nuoria oli 2572 lasta vuonna 2008, mikä on 2,7 % lapsiväestöstä. Vuonna 2008 lastensuojelussa oli noin 1100 monikulttuurista lasta, mikä on enemmän kuin heidän suhteellinen väestöosuutensa, ja määrän kasvu on todennäköistä tulevina vuosina. Ruotsia äidinkielenään puhuvia lastensuojeluasiakkaita oli 203, jotka pääosin ovat asiakkaana ruotsinkielisessä sosiaalipalvelussa.

Vuonna 2008 lopulla perhekeskuksissa lastensuojelun avohuollossa oli 131 lastensuojelun sosiaalityöntekijän vakanssia ja 83 sosiaaliohjaajan vakanssia. Sosiaalityöntekijöistä 41 % oli vailla muodollista pätevyyttä. Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on runsasta, mihin vaikuttaa mm. työn kuormitus, palkkaus sekä työn organisoiminen ja resursointi. Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöillä oli vuonna 2008 keskimäärin 41 lapsiasiakasta/työntekijä. Tämän lisäksi asiakassuhteessa ovat aina myös lapsen vanhemmat sekä muu läheis- ja viranomaisverkosto.

Sijaishuollon laitoshoidon ostopalvelut ovat kaksinkertaistuneet vuodesta 1994, kun omien laitosten volyyminä on lisätty vain hiukan. Vuoden 2007 sijaishuollon kustannuksista ostopalvelujen osuus oli 44 % ja oman laitoshuollon 40 %. Perhehoitoa on pyritty lisäämään ja sijaishuollon hoitovuorokausista perhehoitoa oli 47 % vuonna 2007.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palvelustrategiset linjaukset

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoite on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä vähentää huostaanottojen tarvetta. Tärkeä merkitys tämän tavoitteen saavuttamisessa on peruspalvelujen ja varhaisen tuen vahvistamisella hallintokuntien ja järjestöjen yhteistyössä. Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa tavoite puolestaan tarkoittaa, että palvelujen painopistettä pyritään siirtämään kevyempään avohuoltoon raskaan laitoshoidon sijaan. Lastensuojelun avohuollon vaikuttavuutta tulee lisätä eri keinoin, jotta sijoitusten tarve vähenisi.

Lastensuojelun rakennemuutoksen tärkeimmät linjaukset ovat:

- varhaisen tuen vahvistaminen
- lastensuojelun avohuollon vahvistaminen
- kokonaisvaltaisen perhekuntoutuksen kehittäminen
- keskitetty asiakasohjaus sijaishuoltoon
- sijaishuollon oman toiminnan vahvistaminen
- perhehoidon laajentaminen
- nuorten tukiasumisen lisääminen

Lastensuojelun avohuollon vahvistaminen liittyy mm. henkilöstöresursseihin sekä työn intensiteetin kehittämiseen. Tavoitteena on, että lastensuojelun sosiaalityöntekijällä tulisi olla noin 30 lapsiasiakasta työntekijää kohti. Myös sosiaaliohjaajien määrää tulisi nostaa sosiaalityöntekijöiden määrän tasolle. Tällä voitaisiin vastata paremmin uuden lastensuojelulain vaatimukseen työn suunnitelmallisuudesta, vastuusosiaalityöntekijän tehtävien toteuttamisesta, turvata perheiden kanssa tehtävä lähtyö sekä vähentää työn kuormittavuutta. Uusilla intensiivisillä ja kokonaisvaltaisilla tukimuodoilla pyritään myös kehittämään avohuollon työn vaikuttavuutta. Läheisneuvonpito työmuotona vakiinnutetaan.

Lastensuojelun sijaishuollossa perhehoitoa laajennetaan suunnitelmallisesti. Huostaanotto- ja sijoitustilanteessa pieniä lapsia ei sijoiteta laitoksiin, jos heidän terveydellinen tilansa ei sitä vaadi.

Pienet lapset on sijoitettava ensisijaisesti perheisiin. Perhehoito tarjoaa sijoitettaville lapsille vaikuttavampaa hoitoa, mutta se on myös huomattavasti kustannustehokkaampaa kuin laitoshoidon.

Lasten ja nuorten oireilun vaikeutuminen tuo kuitenkin omat rajoitteensa perhehoidon laajentamiselle. Yhä useampi sijoitettava lapsi ja nuori tarvitsee hoidollista tukea ja rajoja. Laitoshoidon osalta omaa laitoshoidon vahvistetaan riittävän omavaraisuuden turvaamiseksi. Asiakasohjauksen tehostamiseksi perustetaan kevään 2009 aikana oma yksikkö ja sijaishuollon erityishenkilöstöä lisätään vastaamaan lasten ja nuorten hoidollisia tarpeita. Ostopalveluita sekä avo- että sijaishuollossa vähennetään, mutta niitä tullaan säilyttämään osin jatkossakin, koska niiden rooli mm. kohdespesifien erityispalvelujen tuottajina on tärkeä.

Lastensuojelun tehtäväkuvia ja prosessia on kehitetty runsaasti viime vuosina. Huomiota on kiinnitetty prosessien osalta erityisesti sijaishuollon arviointi- ja asiakasohjausprosessiin, sijoituksen aikaiseen sosiaalityöhön sekä jälkihuoltoprosessiin. Nykyinen sijaishuollon asiakasohjausmalli on ollut raskas ja työllistävä. Tavoitteena on selkeyttää asiakasohjausprosessia sijaishuoltoon uuden asiakasohjausyksikön myötä. Lisäksi sijoituksen aikainen sosiaalityö on jäänyt avohuollon sosiaalityön työmäärän takia vähemmälle huomiolle. Nyt tavoitteena on sijoituksen aikaisen sosiaalityön laadun parantaminen ja mahdollinen uudelleen organisointi. Jälkihuollon sosiaalityö on ollut hajautunut usealle toimijalle (avohuolto, jälkihuollon erityispalvelut ja sosiaaliasemat). Nuorten erityisproblematiikka edellyttää sosiaalityön erityisosaamista ja tiivistä yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa